

OBČANSKÉ PRÁVO

PRÁVO DĚDICKÉ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.6 (2010)

© Ivo Telec, 2006

2

TEMATICKÝ OBSAH

1. druhy právního nástupnictví
2. zásady, účel a právní povaha, z dějin, zdroje práva dědického
3. autonomie vůle v dědickém právu
4. dědické nástupnictví; dědění ze závěti nebo ze zákona
5. závěť, závětní nadace nebo nadační fond

4

6. notář, správce dědictví a správce vkladu, vykonavatel závěti
7. řízení o dědictví, daň dědická

5

1. ČÁST

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ VŠEOBECNĚ

6

PRÁVO NÁSTUPNICKÉ

1. **právo dědické**
2. **jiné právo nástupnické**
např. nástupnické právo právnických osob, nástupnické právo státu k pozůstalosti bez dědice aj.

7

DRUH PRÁVNÍHO NÁSTUPNICTVÍ

- **Všeobecné** (univerzální sukcese):
  1. dědický přechod
  2. prodej podniku
  3. splynutí nebo sloučení právnických osob
- **V případě jednotlivého práva nebo dluhu** (singulární sukcese):
  1. přechod nájemního práva k bytu (**ne** k družstevnímu)
  2. postoupení licence
  3. postoupení pohledávky
  4. převzetí dluhu

8

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ PODLE OSOB

1. právní nástupnictví člověka **jednotné**
2. právní nástupnictví právnické osoby **zásadně jednotné s výjimkami**
pro některé druhy právnických osob
např. pro nadace

9

SINGULÁRNÍ NÁSTUPNICTVÍ V PŘÍPADĚ SMRTI

- **Přechody majetkových práv mimo univerzální (dědickou) sukcesí na zvláštní nástupce**
  1. nájemní právo k nedružstevnímu bytu
  2. pohledávka na pojistné plnění z pojištění osob
  3. pohledávka z pracovního právního titulu
  4. pohledávka z nemocenského pojištění
  5. pohledávka ze sociálního zabezpečení

10

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ ČLOVĚKA

- **Právní důsledky lidské smrti**
  1. **zánik** práva osobnostního aj. **osobních** práv a závazků, *např. práva na bolestné*
  2. **zánik** věcného práva z věcného břemene, **vázaného** na určitou oprávněnou osobu
  3. **zánik** věcného předkupního práva, **vázaného** na určitou oprávněnou osobu

11

4. **přechod majetkových** práv na právní nástupce (sukcesory) zemřelého
  - i. **univerzální sukcese** (dědické nástupnictví)
  - ii. **singulární sukcese** (jiné nástupnictví na jiný okruh nástupců nežli dědiců)

12

13

2. ČÁST

PRÁVO DĚDICKÉ

14

15

ÚČEL

- Účelem všeobecné právní nástupnictví dědice do majetkových práv a závazků zemřelého
- Přechod pozůstalostních aktiv a pasiv v celistvosti (univerzálně), jako celek, nikoli kusově (singulárně), na dědice

17

ZÁSADY

1. **zásada privátní autonomie**
srv. právní princip svobodné vůle
  - ✓ zásada osobní testovací volnosti
  - ✓ zásada nevnučení dědictví
2. **zásada individualizace dědictví**
  - ✗ kolektivizace dědictví kmeni, obci, státu
  - ✗ familiarizace dědictví mezi pokrevními příbuznými a manželem
o. z.: právo potomka na dědický podíl, odejmutelné pouze vyděděním

18

PRÁVNÍ POVAHA

- **Absolutní subjektivní majetkové právo** (oprávnění) člověka nebo právnické osoby (dědice) na dědictví
  - ✓ působí *erga omnes*
  - ✓ přechází na dědice zemřelého původního dědice (transmise dědictví)
- **V objektivním pojmovém významu** **část práva nástupnického** = část souboru právních norem vyplývajících ze zdroje práva, *např. z předpisu*

19

Z DĚJIN

- **ABGB 1811**
české země Československa před 1951
  - zůstavitelovou smrtí vzniklo právo na ležící pozůstalost (*hereditas iacens*), které se nabízelo dědici
  - dědická přihláška
  - odevzdání (adice) pozůstalosti dědici soudem formou odevzdací listiny ke dni právní moci rozhodnutí

20

ZDROJE

1. čl. 11/1 LZPS: „*dědění se zaručuje*“
2. § 460 - 487, 873 o. z.
3. § 17 - 18 z. č. 97/63 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
4. z. č. 227/98 Sb., o nadacích a nadačních fondech
5. o. s. ř., not. ř.
6. z. č. 357/92 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
7. nř. č. 258/95 Sb., kterým se provádí o. z.
8. vyhl. č. 196/01 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

21

AUTONOMIE VŮLE V PRÁVU DĚDICKÉM

- **Právní princip svobody vůle**
  - ☛ soukromoprávní zásada **privátní autonomie**
- 1. **Zůstavitelova svoboda povolání nebo vyloučení dědice**
  - i. poslední pořízení (pořízení závěti)
  - ii. vydědění
  - iii. odpuštění zavrženého jednání
- 2. **Zůstavitelova svoboda nakládání s majetkem**
  - i. povolání správce dědictví
  - ii. založení nadace nebo nadačního fondu
  - iii. příkaz k započtení na podíl závětního dědice

22

3. Dědicova svoboda přijmout nebo odmítnout dědictví
4. Svoboda dědiců sjednat dohody mezi sebou nebo s věřiteli zůstavitele

23

EXKURS O PŘÍKAZU V PRÁVU SOUKROMÉM

- **Příkazy vyplývající ze smlouvy**
např. z příkazní, srv. příkaz klienta advokátovi, z pracovní, ze smlouvy o obchodním zastoupení aj.
- **Příkazy bezesmluvní** (soukromoprávně netypické) **× vůli příkazníka**
  1. příkaz zůstavitele k započtení na dědický podíl závětního dědice
  2. jiný příkaz, *např. u darování*

24

DĚDICKÉ NÁSTUPNICTVÍ

- **Solidární právní důsledek**
  - ☛ více dědiců nabyvá celek dědictví v poměru svých podílů
  - ☛ společně a nerozdílně dědici zavázání věřitelům zůstavitele za přešlé dluhy
  - ✗ o. z.: každý dědic odpovídá za dluhy dědictví jen do výše nabytého dědictví podle poměru svého podílu

25

DĚDICKÉ NÁHRADNICTVÍ

- **Náhradnictví závětního dědice**
  1. **obecné náhradnictví** (vulgární substituce)
    - = povolání náhradního závětního dědice pro případ předemření původního závětního dědice
  2. **svěrenské náhradnictví** (fideikomisární substituce) ✗ o. z.
    - = závětní dědic (*institut*) nesmí věc zcizit a po jeho smrti případně náhradnímu závětnímu dědici (*substitutu*), např. u *rodového majetku*

26

OSOBY

- **Zůstavitel** = právní předchůdce
  - ✓ pořizovatel závěti, vydědění, správcovství
- **Dědic** = všeobecný právní nástupce i do dluhů, *alter ego* zůstavitele
- **Odkazovník** (legatář) = singulární právní nástupce jen pro **jednotlivě určená aktiva (bez dluhů)**

27

PŘEDPOKLADY DĚDICKÉHO NÁSTUPNICTVÍ

1. **biologická smrt zůstavitele**
2. **existence dědictví**
  - ✗ majetek nepatrné hodnoty
3. **bytí vč. početí nebo založení dědice**
  - např. *početí nascitura, závětní založení nadace nebo nadačního fondu, jiné založení dosud nevzniklé právnícké osoby*; člověk i nesvéprávný
    - ✗ odúmrtí státu
4. **dědický titul dědice**, viz závěť nebo zákon
5. **přijetí nebo odmítnutí dědictví dědicem**
  - ✗ odúmrtí státu

28

SMRT JAKO PRÁVNÍ UDÁLOST

- **Smrt** = událost v lidském životě, jež je právně významnou skutečností působící **zánik právní subjektivity** člověka (způsobilosti mít práva a povinnosti)
- **Deklaratorní právní osvědčení smrti**
  1. zápis smrti v knize úmrtí matriční knihy, vedené MaÚ ⇔ úmrtní list
  2. rozsudek o prohlášení za mrtvého

29

POZŮSTALOST A DĚDICTVÍ

- **Pozůstalost** (*hereditas, Nachlass*)
  - ⇔ osoba zůstavitele
  - = **jmění** (soubor aktiv a pasiv) zanechané zůstavitelem
  - ✓ přechází děděním
  - nebo jinak
  - např. *odúmrtí, přechodem práva nájmu nedružstevního bytu*
- **Dědictví** (*Erbschaft*)
  - ⇔ osoba dědice
  - = event. **děditelná část pozůstalosti**
  - ✗ odúmrtí státu
  - ✗ vydání majetku nepatrné hodnoty obstaravateli pohřbu

30

- Pozůstalost způsobilá ke zdědění

- Pozůstalost nezpůsobilá ke zdědění

např. majetek nepatrné hodnoty vydaný obstaravateli pohřbu bez ohledu na to, byl-li by dědicem

31

PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

- **Dědictví** (aktiva a pasiva)
= zanechané (zůstavené) **jmění** způsobilé dědického přechodu *mortis causa*, ocenitelné cenou obvyklou (obecnou)
např. pozemek, podnik, obchodní podíl, patent, dluhy
- **Majetek** (aktiva)
  1. **hmotný**
  2. **nehmotný**, *např. majetková práva aj. majetkové hodnoty, kupř. ochranná známka*

32

NENÍ PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

- × singulární sukcese, *např.:*
  - **Odkaz** (*legatum*), *např. sbírka fotografií odkázaná městskému muzeu v rodišti*
  - **Odkazovník** (*legatář*) **neodpovídá za dluhy zůstavitele**
- × o. z.

33

OKAMŽIK NABYTÍ DĚDICTVÍ

- **Smrtí zůstavitele**
ipso iure s právem dědictví odmítnout
  - × soudním odevzdáním ležící pozůstalosti dědicům (adiční zásada), ABGB
  - × přijetím dědictví se zpětnými účinky, C. c. aj.
- **Nabytí dědictví podle práva platného v době smrti zůstavitele** ☞ i podle již zrušených předpisů

34

OSOBY

- **Nezpůsobilý závětní dědic**

podíl případně zákonnému dědici

- **Nezpůsobilý zákonný dědic**

povolání jeho potomci

35

PŘEKÁŽKY VZNIKU DĚDICKÉHO PRÁVA

1. **Zákonná překážka dědické nezpůsobilosti**
  - ✓ **objektivní dědická nezpůsobilost** s důvody:
    - a. úmyslný trestný čin × zůstaviteli
např. útisk aj.
      - jeho manželu
      - jeho dětem
      - jeho rodičům
    - b. zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle, *např. nátlak, zábrana, potlačení, podvržení, zfalšování, záměna*
      - × zůstavitelovo odpuštění

36

2. **volní překážka dle vůle zůstavitele**
= vydědění potomka zůstavitelem

37

DRUHY POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

- O. z.:
  1. závěť, vydědění, správcovství
- X o. z.:
  1. společná závěť, *např. manželů*
  2. odkaz
  3. dědická smlouva manželů

38

DĚDICKÉ TITULY

- Právní důvody nabytí práva dědit
  1. **zavěť** (testamentární posloupnost)
  2. **podpůrně zákon** (intestátní posloupnost)
  3. **zavěť** a **podpůrně, ve zbytku, zákon**

39

PRÁVO ODMÍTNOUT DĚDICTVÍ

- Výraz **dědické autonomie vůle**
- **Forma**
  1. prohlášení ústní u soudu
  2. prohlášení písemné zaslané soudu
    - ☛ **nastupuje dědické právo potomka**
- **Zvláštní plná moc zástupce** i advokáta
obsahem **výslovné oprávnění zástupce**

40

JUDIKATURA

Dovolal-li se potomek relativní neplatnosti závěti (§ 479 o. z.), dal tím najevo, že chce dědit, a proto již nemůže dědictví odmítnout (§ 465 o. z.).

KS v Brně 18 Co 324/95, Ad notam, 1996/3.

41

3. ČÁST

ZÁVĚTNÍ NEBO ZÁKONNÝ DĚDIC,
VYDĚDĚNEC
A SPRÁVCE DĚDICTVÍ

43

PRÁVNÍ POVAHA ZÁVĚTI

- **Formální, jednostranný, odvolatelný osobní projev vůle** člověka staršího 15 let, kterému dědici má připadnout pozůstalost nebo její část (svobodná volba dědice)
  - ✗ listina o závěti
- 1. prostá listina (soukromá listina)
- 2. právně kvalifikovaná listina (notářský zápis), (veřejná listina)
- **Osobní právní jednání bez zastoupení**

44

FORMA

- **Vždy písemná forma**

1. soukromá listina
2. soukromá listina se svědky nebo se svědky a předčítatelem
3. veřejná listina notářským zápisem

45

- **Nucená forma notářského zápisu**

1. závěť nezletilého staršího 15 let
2. závěť nevidomého a neslyšícího negramotného
alt. 3 svědci

46

DRUHY ZÁVĚTÍ

1. **závěť vlastnoruční** (holografní)
psána i podepsána ✗ neplatnost
2. **závěť cizí rukou nebo na počítači ap.** (allografní)
  - i. závěť se svědky svéprávnými a závěti nepovolaným k dědictví, sepsaná *např. advokátem*
  - ii. závěť s předčítatelem

47

JUDIKATURA 1

Podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení § 476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.

R 51/84

48

JUDIKATURA 2

Svědkiem ve smyslu ustanovení § 476b o. z. je jen taková osoba, která je touto funkcí předem pověřena a je s tímto pověřením srozuměna; není tedy tímto svědkem při pořizování závěti ten, kdo byl tomuto úkonu jen náhodně přítomen.

R 59/98

49

OBSAH ZÁVĚTI

- **Podstatná náležitost**
  1. povolání dědice k celému nebo k části majetku, např. jen k nakladatelskému podniku
- **Pravidelná nebo nahodilá náležitost**
  1. povolání náhradního dědice pro případ předemřetí původního dědice
  2. příkaz k započtení na podíl závětního dědice
  3. zřízení věcného břemene na nemovitosti
  4. založení nadace nebo nadačního fondu

50

- **Závětní podmínka bez právní ochrany** např. podmínka péče o ostatní pozůstalé, péče o rodný dům, o hrob, podmínka dostudování aj.

✗ závěť je platná, ale v této části bez právních důsledků (**závazek morální** bez právního vynucení s postihem morálním odsudkem)

51

Z pořizování závěti **nevyplývá zdržovací závazek** pořizovatele nenakládat se svým majetkem určeným v závěti

☛ rozhodný stav vlastnictví v době smrti

52

JUDIKATURA

K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního vykladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovést skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečnostmi existujícími v době vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předepsána písemná forma. Není napravováním neurčitosti projevu vůle, jestliže projev je vykládán se zřetelem k okolnostem případu.

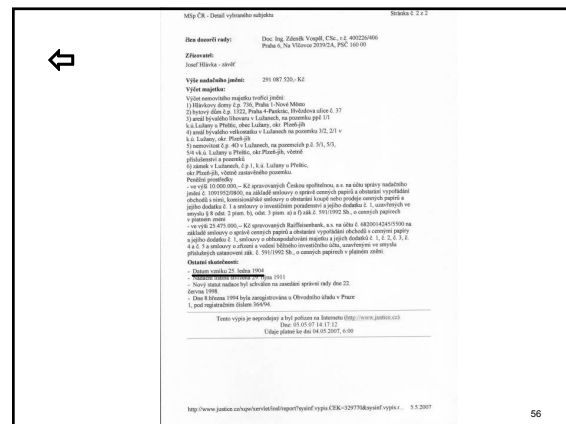
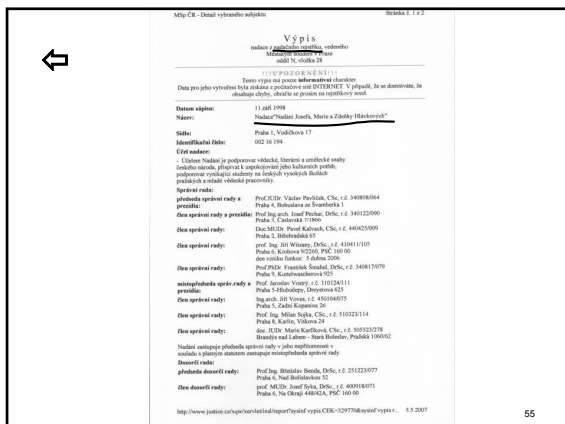
NS ČR 4 Cz 61/86, Bull. NS 1987/2

53

ZÁVĚTNÍ ZALOŽENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

1. nadace
  2. nadační fond
- **Zápis do nadačního rejstříku až po smrti zůstavitele**
  - ✓ navrhovatelem zápisu vykonavatel závěti
    - ☛ vznik právnické osoby
- z. č. 227/98 Sb. o nad. a nad. fondech
- **Nadace „Nadání Josefa, Zdeňky a Marie Hlávkových“**, založena 1904 závětí J. Hlávky ☛

54

ZÁVĚTNÍ NADACE NEBO NADAČNÍ FOND

- **Obsahové náležitosti závěti**

  1. **název**
  2. **účel** ve shodě s obecně prospěšným cílem
  3. **výše nebo hodnota vkladu** zůstavitele
  4. **pravidlo pro omezení nákladů** nebo určení jeho stanovení **statutem** vydaným správní radou až po smrti
  5. **náležitosti nadačních příspěvků** nebo určení jejich stanovení **statutem** vydaným správní radou až po smrti
  6. **vykonavatel závěti**, který provede úkony související se vznikem
  7. **event. jmenování členů orgánů**; jinak jmenuje vykonavatel až po smrti

ZRUŠENÍ ZÁVĚTI

1. **závěti pozdější**, pakliže závěti **nemohou obstát vedle sebe pro obsahové vyloučení**
  - **zásada pozdější závěť samočinně neruší závěť předchozí**
2. **odvoláním závěti** v písemné formě jako u pořízení závěti
3. **zničením listiny** o závěti = **projev vůle**
  - ✗ **zničení závěti omylem**

NOTÁŘSKÁ ÚSCHOVA

- **Dobrovolná úschova:**

  1. **závěti**
  2. **listin o vydědění**
  3. **listin o správcovství dědictví**
  4. **listin o odvolání** ↑

not. f.

VEŘEJNOPRÁVNÍ CENTRÁLNÍ EVIDENCE ZÁVĚTÍ

- **Notářská komora ČR v Praze** not. f.
neveřejný seznam v elektronické podobě
- **Pořádkový právní význam** pro dědické řízení
- **Veřejnoprávní evidence** u notáře uschovaných:
  1. **závěti**
  2. **listin o vydědění**
  3. **listin o správcovství dědictví**
  4. **listin o odvolání** ↑

VZOR ZÁVĚTI

Pro případ své smrti pořizuji se svým majetkem takto:

1. vozidlo Bona Lux 456, státní poznávací značky 4 B 2 2851, jakož i zaknibované cenné papíry zdědí (...).
2. ve zbytku povolávám za dědice (...) a pokud by předemřel, povolávám jako náhradního dědice (...).

V (...) dne (...)

(...)

61

VEŘEJNOPRÁVNÍ CENTRÁLNÍ EVIDENCE MANŽELSKÝCH SMLUV

- **Notářská komora ČR** v Praze not. f.
neveřejný seznam v elektronické podobě
- **Pořádkový právní význam** pro dědické řízení
- **Veřejnoprávní evidence** notářským zápisem sepsaných:
  1. smluv o rozšíření společného jmění manželů
  2. smluv o zúžení společného jmění manželů
  3. smluv o vyhrazení vzniku společného jmění manželů dni zániku manželství

62

PRÁVO DĚDICKÉ MEZINÁRODNÍ

- **Hraniční určovatel** právních poměrů dědických s cizím prvkem
- ✓ **státní příslušnost** zůstavitele nebo pořizovatele pro případ smrti
  - rozhodný právní řád
- **Formální náležitosti** pořízení pro případ smrti
- ✓ stačí právní řád území pořízení

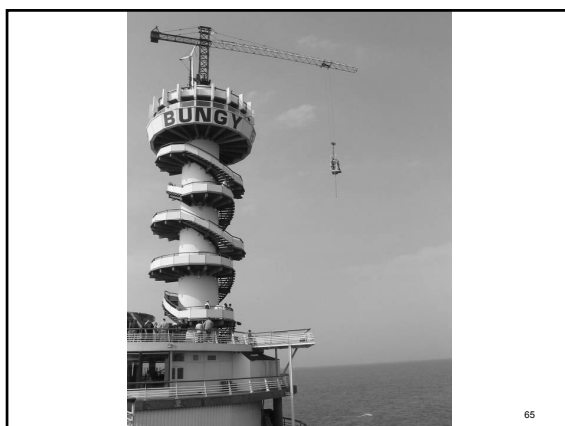
63

PŘÍKLAD

Účastník zájezdu, **Josef Novotný, český státní příslušník**, vlastnoručně sepsal závěť na dovolené v Nizozemí, ve Scheveningenu, blízko Haagu, na pobřeží Severního moře. Závěť se řídí **českým** právním řádem, ač byla napsána v cizině.

Pro její formu však **stačí forma** podle **nizozemského** práva.

64

65

OKRUH ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

1. **příbuzní v přímé linii**
  - i. potomci (descendenti) pokrevní i osvojení
  - ii. předci (ascendenti) pokrevní i osvojitelé
2. **příbuzní v pobočné linii**
  - i. **linie 1.** stupně: sourozenci plnorodí i polorodí
  - ii. **linie 2.** stupně: synovci, neteře
  - iii. **linie 3.** stupně: strýcové, tety
3. **manžel nebo partner stej. pohl. v reg. part.**
4. **spolužijící osoby** (druh nebo družka aj.)

68

POMĚRY ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

- **Osobní poměry k zůstaviteli**
  1. příbuzenský poměr
  2. rodinný poměr manželský
  3. registrovaný poměr partnerský stejnopohlavní
  4. jiný osobní poměr, *např. druha a družky*
- **Soustavy**
  1. soustava pokrevního, popř. osvojeného příbuzenství (parentela)
  2. jiné uspořádání

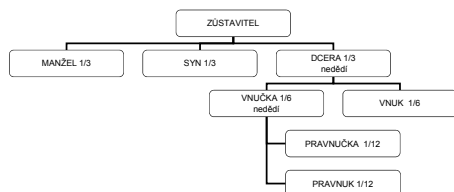
69

1. DĚDICKÁ SKUPINA rovným dílem dědí:

- **děti**
  - bez rozdílu původu
  - bez rozdílu věku
  - právo reprezentace potomků bez omezení
    - ✗ přírůstek podílu (akrescence)
- **manžel nebo partner v reg. part. stejnopohl.**
  - není nepominutelný dědic
  - není výlučný dědic v 1. skupině

příklad ⇒

70

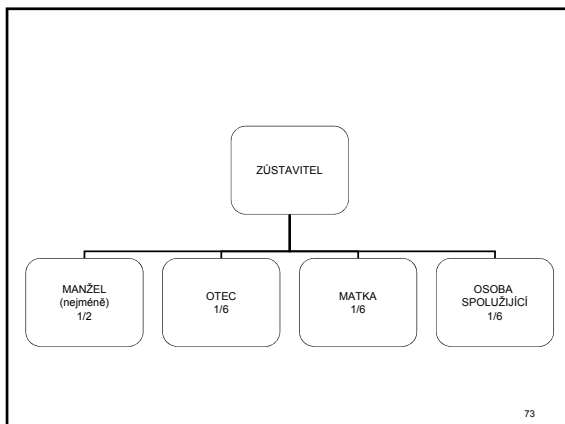
71

2. DĚDICKÁ SKUPINA nedědí-li potomci, dědí rovným dílem:

- **rodiče**
  - **osoby spolužijící**
    - = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a
      - manžel nebo part. v reg. part. stejnopohl.
      - minimálně však 1/2
      - může být výlučným dědicem
- a. pečovali o domácnost *např. družka,* nebo
  - b. byli odkázáni výživou na zůstavitele

příklad ⇒

72

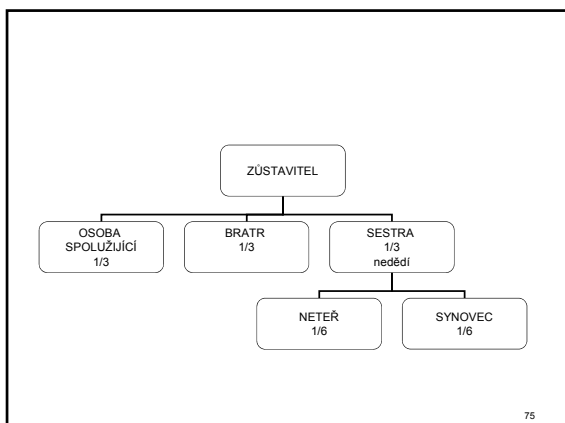

3. DĚDICKÁ SKUPINA neděl-li manžel ani rodiče, dělí rovným dílem:

- sourozenci
  - právo reprezentace:
    - ↓
    - synovci a neteři
- osoby spolužijící
  - = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a
    - a. pečovali o domácnost nebo
    - b. byli odkázáni výživou na zůstavitele

příklad ⇨

74

JUDIKATURA

Pojem společné domácnosti ve smyslu § 474 odst. 1 o. z. je nutno vykládat tak, že zpravidla předpokládá společné bydlení.

Doba jednoho roku se počítá zpět ode dne úmrtí zůstavitele.

R 12/68

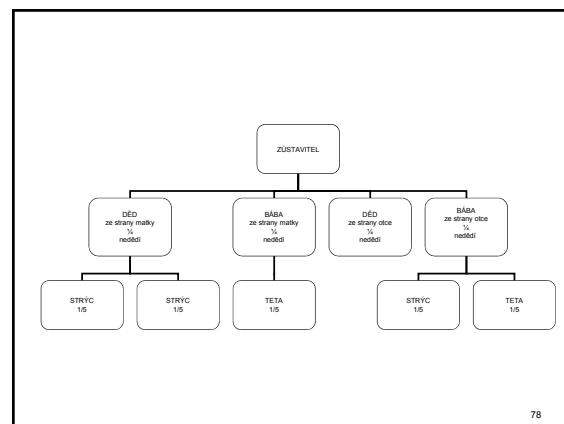
76

4. DĚDICKÁ SKUPINA neděl-li dědic ve 3. skupině, dělí rovným dílem:

- prarodiče ze strany matky i otce
- právo reprezentace:
  - ↓
  - děti prarodičů = strýcové, tety

příklad ⇨

77

DĚDICKÉ PRÁVO POTOMKA

- **Potomek** = nepominutelný dědic ☺
- 1. **nezletilý nevyděděný potomek**
  - ☛ min. tolik, kolik činí dědický podíl ze zákona
- 2. **zletilý nevyděděný potomek**
  - ☛ min. 1/2 dědického podílu ze zákona

79

DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- **Výhradní dědic jen ze závěti**
- **Není nepominutelný dědic** ☹
- **Společný zákonný dědic** v 1. skupině nebo se zvýhodněním min. 1/2 ve 2. skupině, i kdyby nežil ve společné domácnosti se zůstavitelem
X
- **Oprávněný z titulu práva manželského**
ke své části smrti zaniklého společného jmění manželů, pokud existovalo ke dni úmrtí

80

MANŽELSKÉ A DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- **Smrt manžela** ☛ zánik manželství a zánik SJM
- **Manželské právo pozůstalého manžela**
na vypořádací podíl na zaniklém SJM
↓
vypořádání zaniklého SJM
✓ zůstavený vypořádací podíl zemřelého manžela součástí pozůstalosti
- **Dědické právo pozůstalého manžela**
k dědictví vč. zůstavenému vypořádacímu podílu zemřelého manžela na zaniklém SJM

81

PRÁVO STÁTU

- **Stát právním nástupcem zůstavitele:**
  1. dědic ze závěti
  2. nabyvatel odúmrti
  - ✓ odúmrtí = **nedědický pojem nástupnického práva státu** (*caducum*)
  - ✓ **zákonný nabývací titul státu k pozůstalosti bez dědice** (jmění bez pána)

82

- **Hospodaření s majetkem státu**
Úřad pro zast. st. ve věcech majet.
- **Výkon majetkových práv autorských a majetkových práv výkonných umělců** vlastním jménem:
  1. Státní fond kultury ČR
  2. Státní fond ČR pro podporu a rozvoj
  3. české kinematografie § 26/2, 74 a. z.

83

Založení příslušnosti určité organizační složky státu

- ☛ výslovné označení, *např. v závěti: „Česká republika – Ministerstvo kultury“*

X není-li, ☛ ÚZSVM

84

VYDĚDĚNÍ POTOMKA

- **Zákonné důvody** (skutkové podstaty):
  1. v rozporu s dobrými mravy **neposkytnutí** potřebné **pomoci** v nemoci, ve stáří aj.
  2. trvalé **neprojevování** opravdového zájmu
  3. **odsouzení pro úmyslný** trestný čin k odnětí svobody min. 1 rok
  4. trvalé vedení **nezřízeného** života

85

PŘÍKLAD 1: Ponechání na holičkách

Syn se snachou zanechali nevyléčitelně nemocného ovdovělého a bezmocného otce a tchána v domku na samotě, odkázaného jen na pomoc vzdálených sousedů. Stav otce vyžadoval denní péči.

Tvrdili, že otci stačí důchod a sociální dávky s tím, že oni sami mají tři děti, které chtějí zaopatřit, a že podnikání je stojí peníze. Volný pokoj ve svém domě ponechávali pro hosty. Otec syna vydědil.

86

PŘÍKLAD 2: Nezřízenec

Syn vrcholného manažera již více než 15 let utrácí svůj majetek včetně toho, co dříve dostával na výživném, za alkohol a za pitky s kamarády do němoty na veřejnosti.

V opilosti ničí cizí věci, přičemž tím budí veřejné pohoršení, a nehradí způsobené škody.

Dvakrát již kvůli tomu přišel o zaměstnání. Otec syna vydědil.

87

- **Právo zůstavitele rozšířit** důsledky vydědění i na děti vyděděného potomka a na jejich potomky v celé linii

- **Skutkové podstaty vydědění** ⇐
  - ↳ protidůkaz vyděděného potomka

88

- **Zánik vydědění**
  1. odvoláním
  2. zničením listiny o vydědění = volní projev
✗ např. omylem
  3. povoláním vyděděného za závětního dědice

89

JUDIKATURA 1

Jestliže potomek trvale neprojevuje o zůstavitele zájem proto, že zůstavitel neprojevoval zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění.

R 23/98

90

JUDIKATURA 2

Pro posouzení důvodů vydělení podle ustanovení § 469 odst. 1 písm. b) o. z. je třeba rovněž zjišťovat, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevít, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stykat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.

R 23/98

91

SPRÁVCE DĚDICTVÍ

- **Člověk nebo právnická osoba i stát**
až do skončení projednání dědictví soudem
  1. stanoven zůstavitelem
  2. stanoven rozhodnutím soudu
- **Svěření zůstaveného majetku správci**
  - ☛ výkon práv, jež příslušela zůstaviteli, vlastním jménem správce

92

PŘEDMĚT SPRÁVY

1. **veškerý** majetek spadající do dědictví
2. **část** majetku:
  - i. podnik, *např. nakladatelství*
  - ii. nemovitost, *např. nájemní dům*
  - iii. jiná část, *např. zvířata*

93

- **Obvyklé hospodaření**
  - ✗ úkony nad obvyklé hospodaření, *např. prodej spravované cestovní kanceláře*
    - ☛ souhlas dědiců
    - ☛ svolení soudu

94

- **Průběžné zprávy a konečná zpráva správce o své činnosti**
- **Odměnu a náhradu výdajů hradí dědic**
dle usnesení soudu;
u předluženého dědictví hradí stát

95

4. ČÁST

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ
DĚDICTVÍ,
DLUHY DĚDICTVÍ, VĚŘITELÉ,
PRAVÝ DĚDIC

98

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ

- 1 dědic
  - ☛ soudní **potvrzení** nabytí dědictví
- 2 a více dědiců
  - ☛ **dohoda o vypořádání dědictví schválená soudem**
    - ✗ odpor zákonu
    - ✗ odpor dobrým mravům

99

JUDIKATURA

(...) Rozpor dohody o vypořádání dědictví se zákonem či s dobrými mravy není bez dalšího v tom, že dědic má podle ní nabyt méně, než na co by měl dle zákona či závěti nárok, ani v tom, nepřevzme-li podle dohody z dědictví žádný majetek.

Usn. MS v Praze 24 Co 106/94, Ad notam 1995/3

100

DĚDICKÉ DOHODY

1. dohoda o vypořádání dědictví ⇄
2. dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů zůstavitele

101

VYPOŘÁDÁNÍ DĚDICŮ BEZ DOHODY

- 2 a více dědiců bez dohody
  - ☛ soudní **potvrzení** nabytí dědictví podle dědických podílů, *např. každý ½*

102

ZAPOČTENÍ

- **Započtení na dědický podíl závětního dědice (kolace)**
  1. **volní příkaz** zůstavitele k započtení *např. v závěti*
  2. **legální zákaz** neodůvodněného **zvýhodnění** již obdarovaného dědice vůči potomku zůstavitele

103

- **Započtení na dědický podíl zákonného dědice**

soud na dědický podíl **zákonného** dědice započte, co za života zůstavitele od něho **bezplatně** obdržel on nebo předek dědicího dítěte, *např. otec zákonného dědice, a to např. cenu darovaného pozemku*

- ✗ **obvyklá darování**, *např. vánoční dar*

104

ZŮSTAVITELOVY DLUHY

- **Přechod celé pozůstalosti** (jmění), aktiv i pasiv, na dědice
- **Omezená odpovědnost dědice** za přešlé zůstavené dluhy **a za přiměřené náklady pohřbu jen do výše svého dědického podílu**
  - ✗ **solidární odpovědnost dědiců** (společně a nerozdílně)

105

- ✗ **osobní závazky** zůstavitele zanikající smrtí

např. závazek vyživovací, kromě dlužných dávek, závazek vytvořit fotografické dílo nebo herecky nastudovat divadelní roli aj.

106

NÁKLADY POHŘBU

- **Přiměřené náklady spojené s pohřbem**
nř. č. 258/95 Sb.
např. náklady na pomník nebo desku do 10 000 Kč, cestovní výlohy, 1/3 nákladů smutečního ošacení nejbližším příslušníkům rodiny a domácnosti

107

PŘEDLUŽENÉ DĚDICTVÍ

- **Dohoda dědiců a věřitelů o přenechání předluženého dědictví věřitelům**
  - ☛ schválení soudem
    - ✗ zákon
    - ✗ dobré mravy
- ✗ bez dohody ☛ **likvidace dědictví**

108

JUDIKATURA

Při uzavření dohody o tom, že předlužené dědictví se přenechá na úhradu dlužní, závisí výběr věřitelů na dědicích;

při schvalování této dohody je třeba brát zřetel na to, zda tento způsob skončení věci nebude v rozporu se zákonem a zda nebude na újmu těch, kteří by mohli být při likvidaci dědictví ve svých právech uspokojeni. (...)

R 18/85

109

PRAVÝ DĚDIC

■ **Právo pravého dědice na vydání dědictví**
např. dědice ze závěti, nalezené po pravomocném rozhodnutí o dědictví, se zpětnými účinky k okamžiku úmrtí zůstavitele

☛ **lepší právo dědické**

✗ **nepravý dědic s horším dědickým právem** ☹
např. jen zákonným nebo ze starší závěti, jež neobstojí vedle novější závěti

110

■ **Promlčení majetkového práva pravého dědice**

✓ **obecná 3 letá doba** ☹ od právní moci rozhodnutí o děd.
✗ **nepromlčitelnost práva vlastnického**

■ **Legální závazek vydat dědictví**

✗ ↕

■ **Žaloba na vydání dědictví *in natura***

event. žaloba na zaplacení peněžité náhrady

111

■ **Předmět vydávacího závazku**

1. **dědictví**

2. **užitky** z něho, pakliže nepravý dědic věděl nebo mohl vědět, *mala fide*, že pravým dědicem je jiný
např. výnosy z pronájmu, úroky z vkladu aj. plody, kupř. mláďata nebo úroda

✗ **užitky zůstanou nepravému *bona fide***

112

■ **Právo nepravého dědice na náhradu veškerých nákladů** na majetek z dědictví vůči pravému dědici
např. na zlepšení domu novou fasádou

✗ **právo jen na nutné náklady**,
např. na krmení zvířatům nebo na havarijní opravu bytu,
věděl-li nebo mohl-li vědět, že pravým dědicem je jiný

113

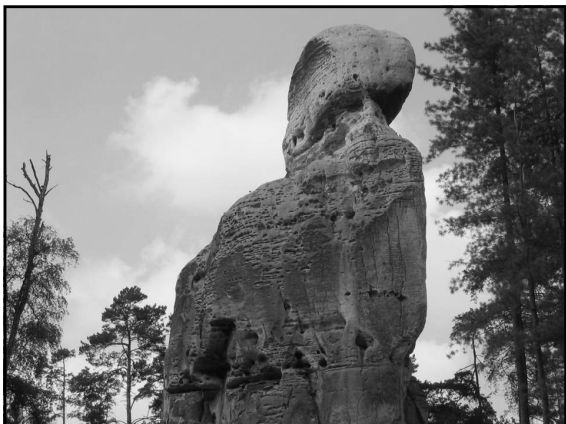
■ **Nabytí od nepravého dědice třetí osobou**

např. koupě vozidla od nepravého dědice

✓ **nabytí v dobré víře**

☛ **nabytí jako od pravého (řádné)**
viz právní princip dobré víry

114

5. ČÁST

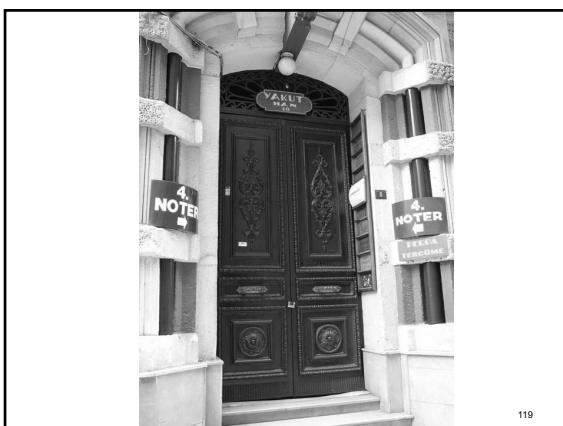
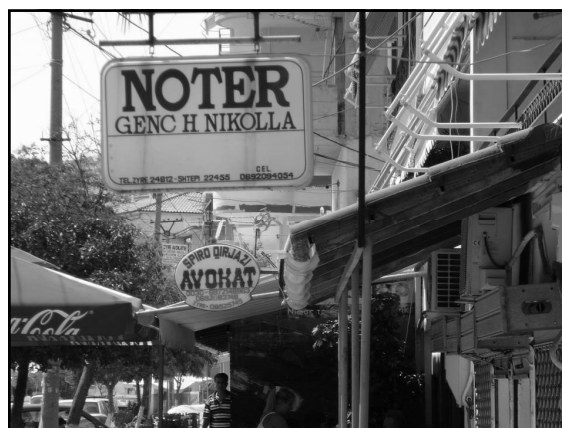
SOUVISLOSTI

116

NOTÁŘ

- **Notář jako soudní komisař** v dědickém civilním procesu:
  - procesní úkony notáře se s výjimkami „považují“ za úkony soudu vč. rozhodnutí o schválení dědické dohody aj. (soudní komisař jako **fiktivní** soudce)
- **Notář sepisující závěti, vydědění nebo správcovství dědictví** a beroucí listiny o tom do **úschovy**
- **Veřejný úřad notářský**

117

119

SPRÁVCE VKLADU

- **Správa pořizovatelova majetkového vkladu** do závětní nadace nebo závětního nadačního fondu
- ✓ **správce vkladu** určený **závěti** na dobu od projednání dědictví
podpůrně
vykonavatel závěti určený závětí

120

VKONAVATEL ZÁVĚTI

- **Legislativní zkratka**
- **Určen pořizovatelem závěti o založení nadace nebo nadačního fondu:**
  1. jmenuje první členy orgánů
  2. spravuje vklad zůstavitele, ledaže je v závěti určen jiný správce vkladu
  3. provádí další úkony související se vznikem, *např. navrhuje zápis do nadačního rejstříku*

121

EXKURS: CIVILNĚ PROCESNÍ NÁSTUPNICTVÍ

- **Civilní řízení (o. s. ř.)**
smrt účastníka řízení
  - ☛ **dědici jeho procesní nástupci**,
popř. ti z nich, kteří převzali právo nebo povinnost, o níž běží řízení
    - × povaha věci neumožňuje pokračovat v řízení
např. statusová věc
    - × zákon jinak

122

EXKURS: DĚDICKÉ ŘÍZENÍ

- **Zvláštní druh civilního řízení nesporného**
  - ☛ úřední ingerence soudu do soukromého práva dědického
- **Zahájení**
  1. z vlastního podnětu soudu, *ex officio, na základě dojití úmrtního listu od MaÚ*
  2. na návrh

123

- **Soudní pověření notáře jako soudního komisaře** k provedení úkonů za odměnu
např. ke zjištění okruhu dědiců, k vypořádání zaniklého společného jmění manželů, ke zjištění rozsahu a ceny dědictví aj.
- **Zpětná účinnost veškerých úkonů soudu**
ke dni smrti zůstavitele

124

EXKURS: DAŇ DĚDICKÁ

- **Poplatníkem dědic**
- **Předmětem** nabytí majetku děděním
- **Základ daně**
cena majetku **snížená** o přešlé dluhy, přiměřené náklady pohřbu, osvobozený majetek, odměnu notáře aj.
- **Sazba daně** dle I. – III. skupiny poplatníků
- **Osvobození od daně** v I. skupině poplatníků
= příbuzní v řadě přímé a manžel nebo partner stejného pohlaví v reg. part. ☛ nepodává se daňové přiznání

125

LITERATURA

Mikeš, Muzikář, Dědické právo. Praha 2007.³
Svoboda, Dědické právo. Praha 1946.³

126

JUDIKATURA

Fiala (ed.), Přehled judikatury ve věcech dědických. Praha 2006.

127

Z beletrie:

Brázda, Notářský pitaval. Praha 1987.
Nový notářský pitaval. Praha 1992.

128

129

Poděkování

Děkuji Zdeňce Králíčkové za vytvoření grafických příkladů dědění ze zákona.

130

Foto:

Onen svět, Šumava, Čechy, Česko, 2009
Korfu (Kerkyra), Řecko, 2007
Severní Thajsko, 2006
Scheveningen, Nizozemí, 2006
Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko, 2006
Český ráj, Čechy, Česko, 2006
Saranda, Albánie 2007
Zlatý roh, Galata, Istanbul, Turecko, 2007

131